

Téma:

**SZAKPOLITIKAI MONITORING
KULTÚRPOLITIKA**

Időszak:

2013. harmadik negyedév

Dátum:

2013. október 15.

SZÁZADVÉG
ALLOTTVÁNY

SZÁZADVÉG
gazdálkodásutató zrt.

STRATEGOPOLIS
KÖZMŰVELÉSI ÉS KULTÚRPOLITIKAI KUTATÓ ÉS SZAKTANÁCSADÓ ZRT.

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült.

Tartalom

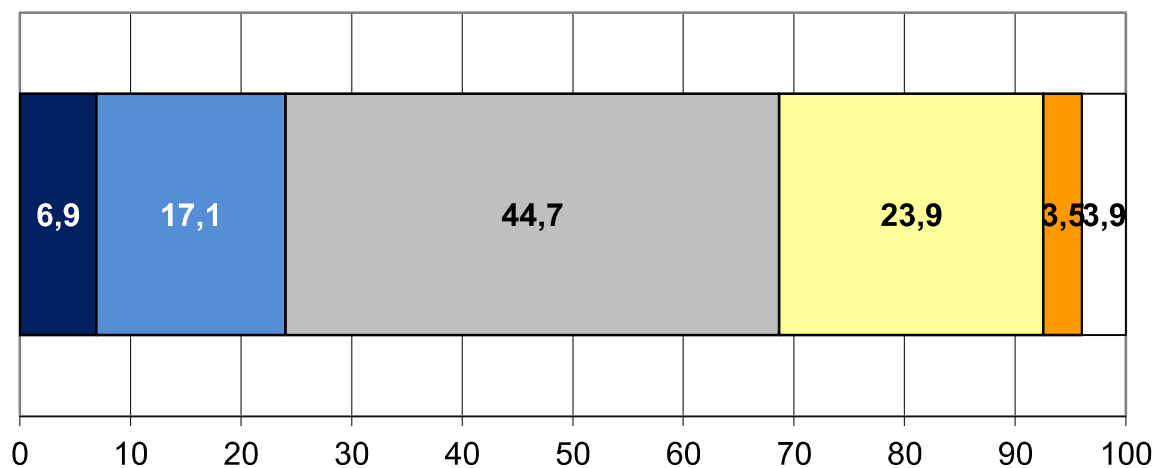
Vezetői összefoglaló.....	3
Kultúrpolitika a kormányzati erőterben	5
Kormányzati szerepvállalás a kultúrpolitikában.....	7
Intézményi struktúra és finanszírozás	11
<i>Magyar Művészeti Akadémia</i>	<i>11</i>
<i>Költségvetés</i>	<i>13</i>
<i>Képzőművészeti Egyetem.....</i>	<i>14</i>
<i>Múzeum Liget.....</i>	<i>15</i>
<i>Múzeumi törvény</i>	<i>16</i>
Konfliktusok	18
<i>Igazgatói pályázatok: Vígszínház és Operettszínház</i>	<i>18</i>
<i>Nemzeti Színház</i>	<i>22</i>
István, a király	25
Burgtheater.....	27
<i>Intézményvezetők kinevezése: választói percepciók.....</i>	<i>29</i>
<i>Plakátbotrány.....</i>	<i>31</i>

Vezetői összefoglaló

Az elemzés során a kormányzat kultúrpolitikáját elsősorban a közelgő választás és kampányidőszak logikájához illeszkedve vizsgáltuk. A kultúrpolitikai erőteret strukturáló kérdések, mint az állami szerepvállalás határai, az intézményi szerkezet változásai, a források elosztásának csatornái, ennek az elemzési szempontnak rendelődtek alá. Ez magyarázza, hogy a kulturális kérdések nem elsősorban szakpolitikai logika alapján, a szakmai érvrendszer mentén közelítettük meg, hanem a hatalompolitikai szempontok felől, a szavazatmaximalizálás elvét figyelembe véve. A választott elemzési perspektíva értékeli fel a Századvég szakpolitikai közvélemény-kutatási eredményeit, mivel ezáltal vált lehetővé a választói percepciók folyamatos monitorozása a kormányzati kultúrpolitika számára releváns kérdések és konfliktusfelületek mentén.

A kultúrpolitikai erőtér negyedéves elemzéseinek idősoros összevetése azt a képet mutatja, hogy a szavazatmaximalizálás elvének megfelelően az átlagválasztó számára kevésbé releváns kérdések a kampány közeledtével egyre inkább kiszorulnak a kormányzati gondolkodás horizontjáról, illetve eseti jelleggel, egy-egy konkrét kezdeményezésre, intézményi átalakításra szorítkozva kerülnek fókuszba. A szakmai berkeken belül éles konfliktust eredményező kérdések nem érik el a nyilvánosság ingerküszöbét, megmaradnak a kulturális elit szűk körein belül. A közvélemény-kutatási eredmények változatlanul megerősítik a kulturális kérdések mérsékelt jelentőségének tézisének. Mind a júniusi, mind a szeptemberi szakpolitikai mérés során a válaszadók osztályozták a kormányzat kultúrpolitikáját. A júniusi eredmények szerint 25-25 százalék volt azok aránya, akik a semlegestől valamilyen irányban eltérően ítélték meg, tehát egyáltalán viszonyt alakítottak ki a kormányzati kultúrpolitikához, és a válaszadók 40 százaléka közepesre osztályozta. A szeptemberi mérés során ez az arány 45 százalék volt, azaz a válaszadók közel felének a szakmai érvek mentén számos fórumon kritizált kormányzati kultúrpolitika nem vált törésvonal-képző problémává, a kritikai hangok és tiltakozó akciók nem rontottak a kormányzat kultúrpolitikájának átfogó értékelésén.

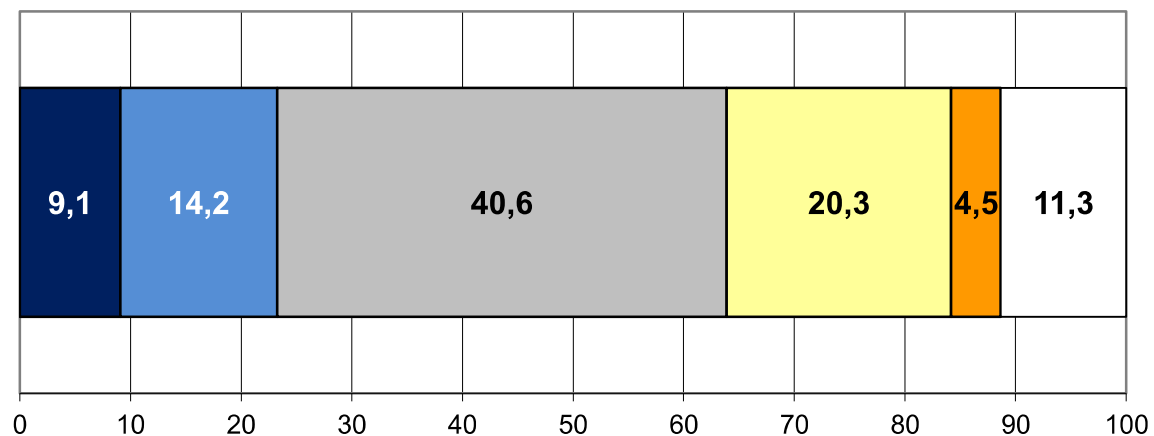
Milyennek értékeli Ön a második Orbán-kormány kultúrpolitikáját? (%)

■ Elégtelen ■ Elégséges ■ Közepes ■ Jó ■ Kiváló □ Nem tudja/Nem válaszol

adatfelvétel: 2013. szeptember

Kérem, osztályozza az Orbán-kormány kultúrpolitikáját! (%)

■ Elégtelen ■ Elégséges ■ Közepes ■ Jó ■ Kiváló □ Nem tudja/Nem válaszol

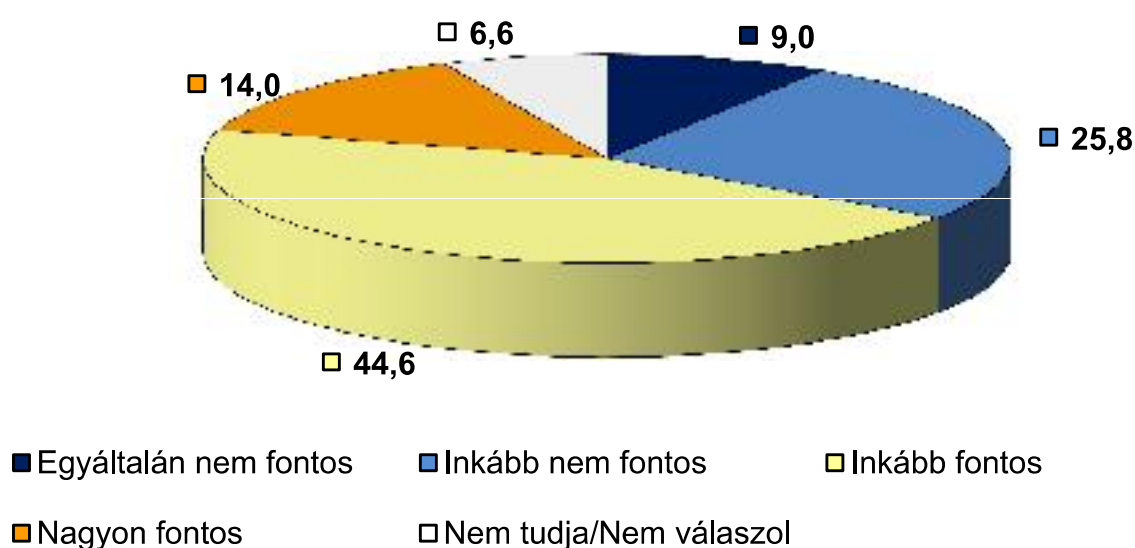
adatfelvétel: 2013. június

Kultúrpolitika a kormányzati erőterben

A negyedéves monitoring időről-időre kísérletet tesz a kultúrpolitika pozicionálásra a kormányzati erőterben. A korábbi elemzések megállapításaihoz képest fontos különbséget jelent a kontextus megváltozása. A kormányzás rendelkezik egy sajátos belső menetrenddel, a választási ciklusok alakítják a kormányzati cselekvés ritmusát. A közelgő választás együttjár a kampánylogika egyre erőteljesebb érvényesülésével, az egyes szakpolitikai lépések is alárendelődhetnek a választásra való felkészülésnek.

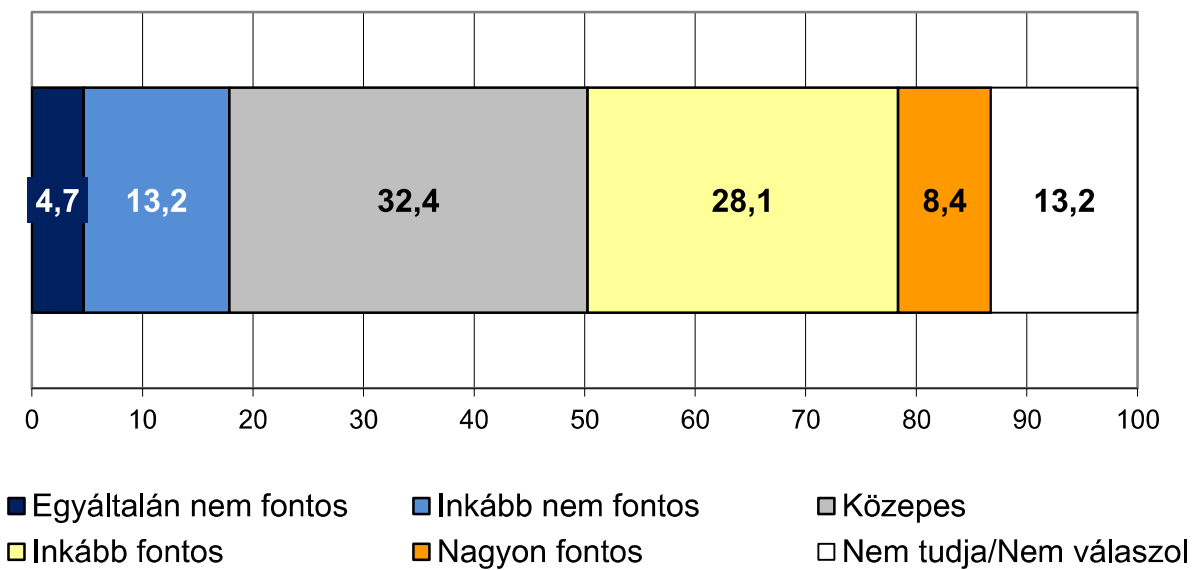
A kampánylogika a nyilvánosság minél erőteljesebb bevonását, a közvélemény tematizálását követeli meg a politikai erőktől, erre adhat lehetőséget a parlamenti munka is. Ugyanakkor a törvényalkotás ebben az időszakban inkább az eszköz- mint a céldimenzióban jelenik meg, tehát aki kizárólag a parlamentre fordítja a figyelmét, oda összpontosítja energiáit, az szem elől fogja téveszteni a célt, a választási győzelmet. Ebben az értelemben a törvényalkotási menetrend kijelölése a kormány kezében eszközzé válhat támogatottságának megtartásához és a bizonytalanok megszólításához. Az elkötelezett támogatói tábor könnyebben mobilizálható, ezért a passzív, politikától elforduló bizonytalan választók megszólítása fog prioritássá válni. Ez a választói réteg nem a konfliktusos témákon, szimbolikus ügyeken keresztül érhető el, sokkal inkább a konszolidációs politika intézkedései által. A parlamenti napirend is ennek megfelelően formálódik, a nagy rendszerek átalakítása már lezárult.

Ön szerint mennyire fontos a kultúrpolitika a második Orbán-kormánynak? (%)

adatfelvétel: 2013. szeptember

Ön szerint mennyire fontos a kultúrpolitika a második Orbán-kormánynak? (%)

adatfelvétel: 2013. június

Kormányzati szerepvállalás a kultúrpolitikában

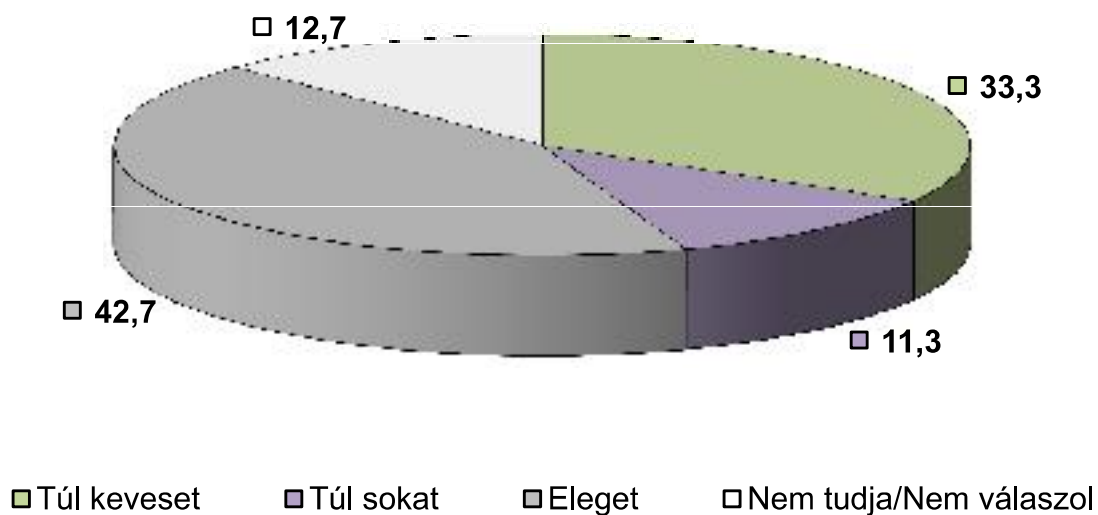
A kormányzati szerepvállalás legfontosabb eszköze az intézményi szerkezet átalakítása mellett a források becsatornázása. A kulturális élet számos szegmensére érvényes a megállapítás, hogy az állami támogatás megléte létfontosságú, mivel a piaci logika csak korlátozottan érvényesíthető ezen a területen. Az állami szerepvállalás mértéke azonban az egyik központi konfliktusforrás a kulturális élet szereplői között. A kultúraalkotó elit álláspontja mellett a szavazatmaximalizálás célját figyelembe véve nem elhanyagolható a választói percepciók alakulása sem.

A Századvég szakpolitikai közvélemény-kutatásában a lakosság véleményét szondázta. A válaszadók tizede szerint a kormány túl sokat költ kultúrára, háromszor ennyien, 33 százalék ítélte meg úgy, hogy túl keveset költ. Az állami szerepvállalásnak természetesen nem a finanszírozás az egyetlen fokmérője. A kapott adatok alapján mégis úgy tűnik, a választók nagyobb arányban teszik le a voksukat a jelenleginél kiterjedtebb, mint a visszafogottabb állami szerepvállalás mellett. A válaszadók közel fele elégedett volt a kormányzat finanszírozási gyakorlatával.

A 2012. júniusi mérés eredményeivel összevetve azt láthatjuk, hogy a kormányzat finanszírozási gyakorlatának megítélése az elmúlt egy éves időszakban pozitívabb irányba mozdult el. A tavaly nyári mérés szerint a válaszadók több, mint fele úgy vélte, a kormány túl kevés forrást biztosít a kulturális szféra számára. A megkérdezettek 37 százaléka tartotta elegendőnek az állami finanszírozás mértékét.

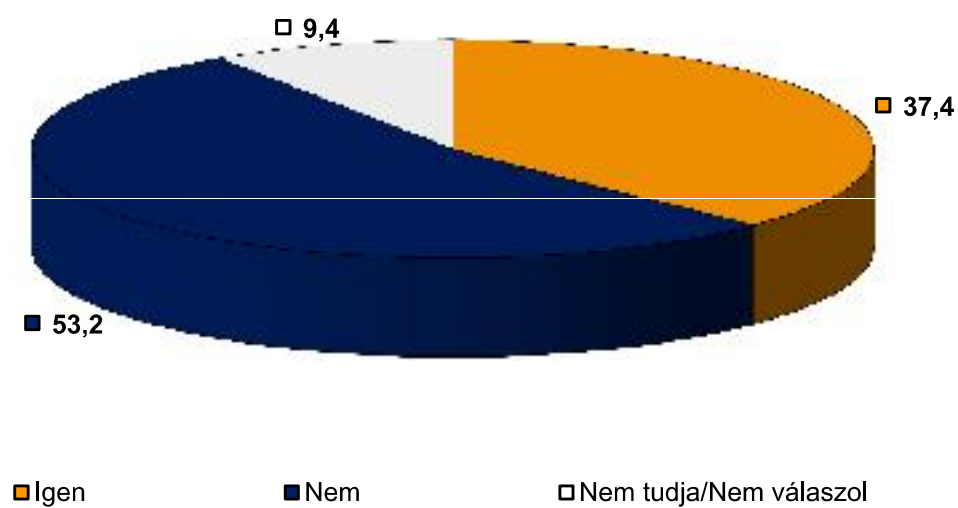
A két mérés adatfelvétele közti periódust számos finanszírozási konfliktus jellemezte a kormányzat és a kulturális élet képviselői között, akik több alkalommal kísérletet tettek a nyilvánosság bevonására, különböző csatornák, eszközök igénybevételével (pl. független előadóművészeti szervezetek, art-mozik, stb). A közvélemény-kutatási eredmények ennek ellenére arról tanúskodnak, hogy a kormányzati kezdeményezések, melyek a kulturális ágazat forrásigényeinek kielégítésére irányultak, jobban elérték a választókat, mint a szakmai szervezetek észrevételei. Feltehetőleg a kulturális kérdések iránt nem, vagy csak korlátozottan érdeklődő átlagválasztó nem a szakma képviselőinek érvelésére alapozza a hasonló struktúrájú kérdések megítélését, sokkal inkább egy diffúz, benyomásokon és általános közérzeten alapuló választ ad.

Ön szerint mennyit költ a kormány kultúrára? (%)

adatfelvétel: 2013. szeptember

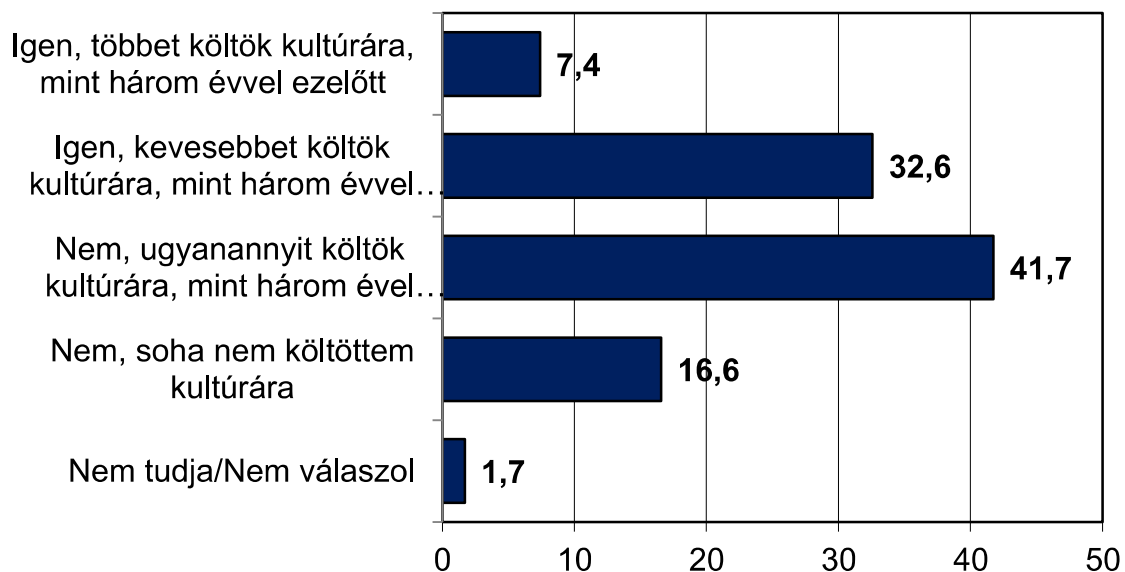
Ön szerint elegendő pénzt költ a kormány a kultúrára? (%)

adatfelvétel: 2012. június

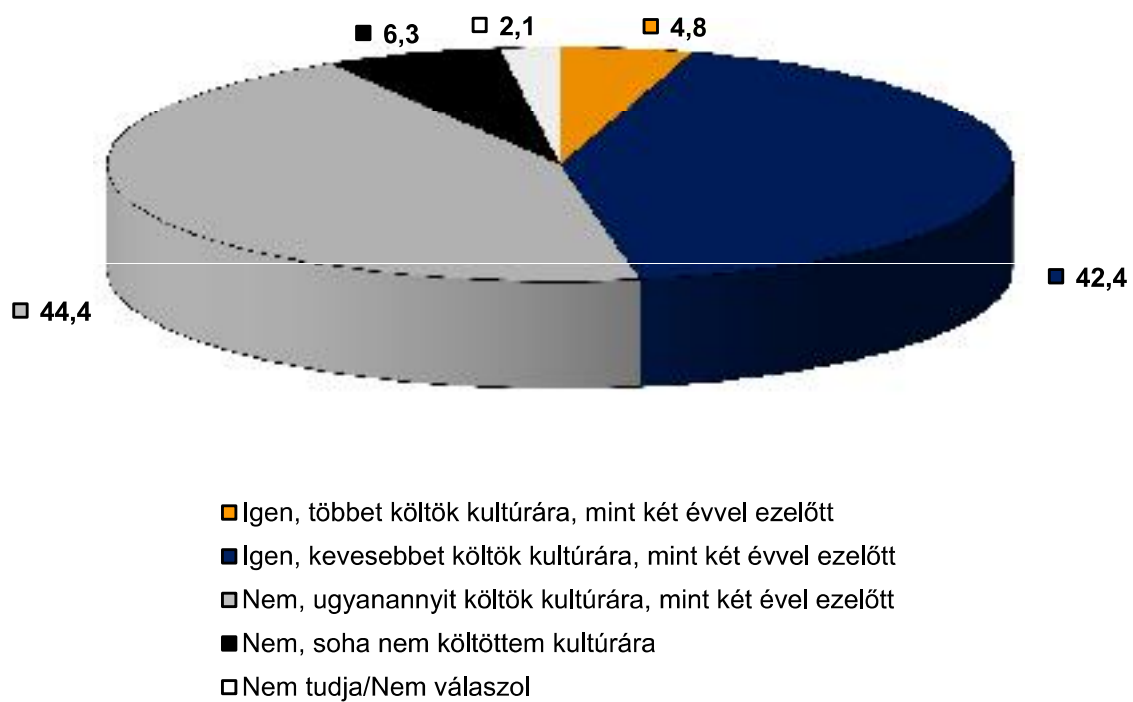
A kormányzat finanszírozási gyakorlatának megítélése mellett releváns lehet a kultúrafogyasztási szokások monitorozása is. A választó számára a különböző kulturális termékek elérhetőségén keresztül válik kézzel foghatóvá a kormányzati erőforrások becsatornázásának végeredménye. A kultúrafogyasztási szokások változásainak felmérésében a 2010-es évet vettük referenciapontnak, a 2010-es szinthez képest az elmúlt egy év során enyhe pozitív elmozdulást figyelhetünk meg. 40 százalék körül ingadozik azok aránya, akiknek kultúrafogyasztási szokásai változatlanok, a kormányzati kultúrpolitikától függetlenek. A kormányzati beavatkozás közvetlen hatása természetesen nem mutatható ki egyértelműen, mégis fontos kiemelni, hogy dekonjunkturális időszakban egy eredendően forráshiányos terület esetében a kultúrafogyasztási szokások változatlansága is pozitívan értékelhető. Mindemellett az egy évvel ezelőtti eredményekhez képest 10 százalékkal kevesebben ítélik meg úgy, hogy kevesebbet költenek kultúrára.

Az elmúlt három évben változtak-e a kultúrafogyasztási szokásai? (%)

adatfelvétel: 2013. szeptember

Az elmúlt két évben változott-e kultúrafogyasztási szokása? (%)

adatfelvétel: 2012. július

Intézményi struktúra és finanszírozás

Magyar Művészeti Akadémia

Elfogadta az országgyűlés a Magyar Művészeti Akadémiáról szóló törvénymódosítást, mely tavaly december 28-a óta vár végszavazásra. A módosítás szerint az MMA ellentételezés nélkül a Múcsarnok és Pesti Vigadó mellett egy további állami ingatlant, a Budakeszi út 38 alatt álló Hild-villát is megkapja, melyben művészettörténeti kutatóintézet fog létrejönni. A Budakeszi úti ingatlan november 1-vel kerül a testülethez, a Múcsarnok és a Pesti Vigadó pedig január 1-ével. L. Simon László a törvényjavaslat tavalyi beterjesztésekor kiemelte: a Múcsarnok a tulajdonjoga az MMA-é lesz, a Múcsarnokot üzemeltető nonprofit kft. tulajdonosa és fenntartója azonban változatlanul az Emberi Erőforrások Minisztériuma marad, feladatellátásának művészeti és tartalmi kérdéseiben egyetértési jogot biztosítva az MMA elnökének. Ezt a kérdést az elfogadott törvénymódosítás nem érinti.

A Múcsarnok igazgatója, Gulyás Gábor tavaly novemberben beadta lemondását, a fent ismertetett változásokra hivatkozva, melyet azonban az üzemeltető MNV Zrt. elnöke nem írt alá. Gulyás tavaly decemberben így indokolta lemondását: "Politikai döntés született a Múcsarnokról, amelynek értelmében a Magyar Művészeti Akadémia – az ő fogalmazásukban – megkapja a Múcsarnok épületét, a működést érintő szakmai, tartalmi kérdésekben pedig úgynevezett egyetértési jog illeti meg. Mi a csuda az az egyetértési jog? Én úgy gondolom, ismerve az MMA vezetőjének álláspontját és mentalitását, hogy az 'egyetértés' ebben az esetben gyakorlatilag vétőjogot jelent. Ilyen módon egy nagy művészeti intézmény aligha képes normálisan működni. Azt is be kellett látnom, hogy január 1-től nincs lehetőség arra, hogy a kinevezésemkor vállalt szakmai programom szerint dolgozzak tovább. Morálisan nem lett volna vállalható, ha maradok."¹

Szeptember 1-ével azonban véglegessé vált távozása. „Távozásomnak politikai motivációja nincs, döntésemet - ahogyan az elmúlt két évben minden stratégiai döntést - a Múcsarnok szakmai felügyeletét ellátó Emberi Erőforrások Minisztériuma és a tulajdonosi jogokat gyakorló MNV Zrt. illetékeseivel egyeztetve hoztam meg" - írta rövid közleményében később Gulyás.²

Halász János a következőképpen kommentálta az eseményeket: "Gulyás Gábor nem a Magyar Művészeti Akadémia vagy hasonló kérdéskörök miatt távozik, hanem azért, mert szeptember 1-jétől miniszteri biztосként dolgozik tovább."³ Kormánybiztосként feladata lesz a kortárs magyar képzőművészet nemzetközi pozicionálása és a Budapest Biennále koncepciójának kidolgozása,

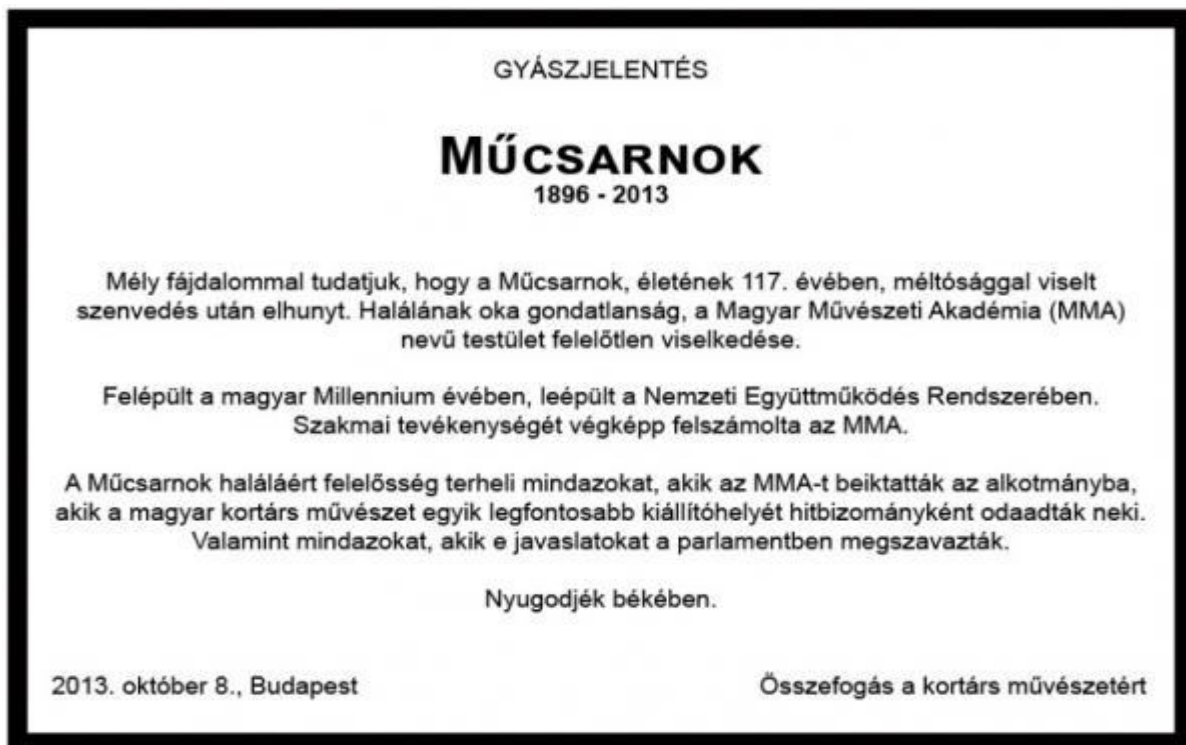
¹ http://index.hu/belfold/2012/12/06/politikai_dontes_szuletett_a_mucsarnokrol/

² http://hvg.hu/kultura/20130828_Lemondott_a_Mucsarnok_igazgatoja

³ http://nol.hu/kult/gulyas_gaborbol_miniszteri_biztos_lesz

valamint marad a Velencei Biennále nemzeti biztosa, és az általa indított Flash Art kiadványt is tovább gondozza.

Eközben jelképes gyászszertartást rendeztek a Múcsarnoknál október 8-án délelőtt, miután az Országgyűlés megszavazta, hogy az intézmény az MMA tulajdonába kerüljön. Az esemény szervezője az az Összefogás a kortárs művészetért – csoport, amelyik májusban a Ludwig Múzeum lépcsőjénél szervezett tiltakozó akciót. A csoport tagjai gyászjelentést fogalmaztak, a Múcsarnok bejáratát gyász-szalaggal vonták körbe, valamint a kiállítóterben fekete léggömböket engedetek el.

forrás: www.artportal.hu

Költségvetés

„Több mint 2,4 milliárd forint kulturális célú többlettámogatás szerepel a 2014-es év költségvetési tervezetében az ideihez képest” - nyilatkozott Halász János, az Emberi Erőforrások Minisztériumának kulturális államtitkára az MTI-nek. A Magyar Állami Operaház az idén megnyílt Erkel Színház jövő évi működési költségeire 1,1 milliárd forinttal kapna többet az idei támogatásnál a tervek szerint. A Nemzeti Filharmonikus Zenekar 300 millió forinttal, a Budapest Fesztiválzenekar 500 millió forinttal nagyobb támogatással számolhat. A Nemzeti Színház változatlan nagyságú, közel 1 milliárd forintos támogatást kaphat. Az állami támogatással, magánberuházásként létrejött Budapest Music Center 290 milliós támogatást.

Az előadó-művészeti törvény végrehajtásából adódó feladatokra jövőre 1,5 milliárd forintot terveznek. A települési önkormányzatok az általuk fenntartott vagy támogatott előadó-művészeti szervezetek támogatására összesen 11,9 milliárd forintot kapnak, 500 millió forinttal többet, mint az idei támogatás. A nemzeti és kiemelt minősítésű zenekarok és énekkarok működésük biztosításához egyszeri, 630 millió forint támogatásban részesültek idén, ami beépült a jövő évi támogatásokba. A Budapesti Tavasz Fesztivál és a Budapesti Őszi Fesztivál 1,84 milliárd forintot kaphat jövőre. A Magyar Művészeti Akadémia az ideinél 2 milliárd forinttal többet, 4,5 milliárd forintot kap. A gazdasági társaságok által ellátott kulturális feladatok támogatására 7 milliárd 991 millió forint szerepel a jövő évi költségvetésben, ami a Nemzeti Színház, a Művészetek Palotája, a Robert Capa Központ, a Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar és a Múcsarnok működtetését is fedezi.

A 2014. évi költségvetés tervezete a tárca új feladatai között felsorolja a februárban nyíló Országos Magyar Vadászati Múzeum támogatásának biztosítása, mely a Magyar Természettudományi Múzeum tagintézményeként fog működni. Jövő évi működésére 100 millió forintot biztosítanak. Intézményi változást jelent továbbá a Robert Capa Központ megnyitása, mely 198 milliós támogatással számolhat. Az államtitkárság filmszakmai támogatása, mely az artfilmek forgalmazását és az artmozik fenntartását segíti, 79 millió forint lesz. További forrásokat biztosítanak az artmozik digitalizációjának elősegítésére.

intézmény	2013	2014
előadó-művészeti törvény végrehajtása	1,1 milliárd	1,5 milliárd
Magyar Művészeti Akadémia	2,5 milliárd	4,5 milliárd
gazdasági társaságok által ellátott kulturális feladatok	6,7 milliárd	7,9 milliárd
filmszakmai támogatás	200 millió	79 millió
Magyar Tudományos Akadémia	43 milliárd	49 milliárd
egyéb kulturális intézmények (világörökségi feladatok, Hagyományok Háza, stb)	2,1 milliárd	3,1 milliárd
művészeti intézmények	8,8 milliárd	8 milliárd
Balassi Intézet	3,6 milliárd	4,16 milliárd
települési önkormányzatok az általuk fenntartott vagy támogatott előadó-művészeti szervezetek támogatása	11,8 milliárd	11,9 milliárd
közyűjtemények	8,7 milliárd	11,8 milliárd

Képzőművészeti Egyetem

A finanszírozási nehézségek és egyenetlenségek változatlanul jellemzik az ágazatot. A Magyar Képzőművészeti Egyetem levélben közölte dolgozóival, hogy az októberi munkabérek nem képes átutalni, így egyelőre minden dolgozó 50-50 ezer forintra számíthat. „Az egyetem január végén média nyilvánosság mellett ígéretet kapott a kormányzattól az elvont állami támogatás visszaadására, melyet a tanév kezdetéig írásban is megerősítettek. Az illetékes minisztériumi

képviselők bár elismerik és ígérk a támogatás megadását, a mai napig a hiányzó összeg folyósítása nem történt meg.”⁴ A fizetéseképtelenné váló egyetemen az esedékes bérekre nincs meg a fedezet.

A Népszabadság felidézi, hogy az egyetem az év elején a számos intézményt érintő költségvetési elvonásokat követően több alkalommal a minisztériumhoz fordult, hogy az elvonás ellenére 300 millió forintot valamilyen módon pótoljon az állam az egyetem működőképességének biztosítása érdekében. Ezt követően Lázár János folytatott tárgyalásokat az akkori rektorral, König Friggyessel, majd a lap értesülései szerint Orbán Viktor miniszterelnök is tett arra ígéretet, hogy Képzőművészeti finanszírozási nehézségeit megoldják.

Az egyetem által közzétett levél a következőképpen fogalmaz: „A fenntartó kérésére eddig 5 különböző költségtervet készítettünk. (...) az 5. változatot az intézmény vezetői személyesen vitték be a minisztériumba, ahol azt ígérték, hogy várhatóan jövő hét közepén, 9-10-én megkapjuk a bérek kifizetéséhez szükséges fedezetet.” A Képzőművészeti a most kifizetett 50-50 ezer forintokkal teljesen kimerítette bankszámláját. A 2014-es költségvetés tervezetét áttekintve láthatjuk, hogy a kormányzat az ágazaton belül számos területen jelentős forrásbővüléssel számol, a nyilvánosság számára is érzékelhető konfliktusfelületet adó Magyar Művészeti Akadémia finanszírozását például megkétszerezné. Ennek fényében könnyen ambivalenssé válhat a kormányzat forráselosztási gyakorlatának megítélése: hiába számol be az illetékes államtitkárság jelentős többlet-támogatásokról, az ilyen eseti konfliktusok rontják az államtitkár pozíciójának hitelességét.

Múzeum Liget

A kampányidőszak jellegzetessége a kormányzati beruházások végrehajtásának felgyorsítása. Nincs ez másképp a Múzeum Liget projekt esetében sem. A Szépművészeti Múzeum nyílt ötletpályázatot írt ki a Múzeumi Negyed épületeinek elhelyezésére és az ezzel összefüggő környezetalakítási feladatokra, a beérkezett 47 pályaműből pedig 12 pályázatot díjazott. A Szépművészeti közel 20 millió forint értékben vásárolja meg a legjobbnak ítélt pályaműveket. A pályázat a Ligetben felépítendő múzeumi épületek: az Új Nemzeti Galéria, a Magyar Néprajzi Múzeum, a Magyar Zene Háza, a Magyar Fotográfiai Múzeum valamint a Magyar Építészeti Múzeum optimális elhelyezését célozta. 2013 végére tervezik az öt múzeumépületre vonatkozó nemzetközi építészeti tervpályázat kiírását, ahol az elhelyezési pályázat díjazott terveit is figyelembe veszik majd. A projekt a tervek szerint főként az Európai Unió 2014-ben kezdődő költségvetési ciklusában lehívható források segítségével valósulhat meg, befejezési határideje 2018.

Ahogy azt a megelőző időszakot vizsgáló monitorban megírtuk, a 2013. július 2-án megjelent kormányhatározat döntött az új nemzeti közgyűjteményi épületegyüttesre vonatkozó koncepció

⁴ http://nol.hu/kult/fizeteskeptelen_a_magyar_kepzomuveszeti_egyetem

második ütemének részeként a Városliget átfogó hasznosítási koncepciójáról. A MúzeumLiget projekttel egyidejűleg, a 2014–2020 közötti időszakban a kormányzat által kijelölt cél a Városliget egészének megújítása, kulturális-szabadidős centrummá történő fejlesztése, valamint önálló turisztikai és szabadidős arculatának kialakítása és az ehhez szükséges fejlesztések végrehajtása.

Az így létrejövő új városi tér, a Liget Budapest kialakítása komplex célt szolgál: egy olyan európai rangú családi élményközpont létrehozására irányul, amely a kulturális fogyasztás mellett a szabadidő eltöltésének új dimenzióit nyithatja meg egy hagyományos hasonló karakterrel rendelkező városi térben. A fejlesztések központi eleme a kultúrpolitikai relevanciával bíró Múzeumi Negyed létrehozása, mely a kormányzat legnagyobb szabású, választási ciklusokon átívelő kulturális beruházása az adott időszakban.

Múzeumi törvény

Elsősorban szakpolitikai szempontok uralták a az országgyűlés által október 7-én elfogadott módosító javaslat körül kialakult vitát. A módosítót L. Simon László és Gyimesi Endre terjesztette be, melynek értelmében a kultúráért felelős miniszter – a nemzeti kulturális érdekre figyelemmel és a széleskörű hozzáférés céljait szem előtt tartva – határozott időre kijelölheti a muzeális intézmény alapleltárában szereplő, állami tulajdonban lévő kulturális javak őrzési vagy bemutatási helyét.

L. Simon László blogjában⁵ kifejtette: elsősorban a vidéki múzeumokat, kiállítóhelyeket kívánják erősíteni azokkal a gyűjteményi elemekkel, amelyek ezekből az intézményekből kerültek el más intézmények központi raktáraiba, ahol nincsen biztosítva a kiállítás lehetősége. A képviselő álláspontja szerint ezzel „láthatatlan műkincsek” válnának a közönség számára is láthatóvá.

Az Index beszámolt róla⁶, hogy a parlament kulturális bizottságának ülésén Karácsony Gergely azt az elemet kifogásolta, mely alapján a miniszter akár magánszemélyt is kijelölhet majd az állami tulajdonú kulturális javak őrzőjéül. A képviselő szerint ez azt jelenti, hogy a műtárgyak a múzeumokból miniszteri parancsszóra jelentős lobbierővel rendelkező magánszemélyek rezidenciáira kerülhetnek. Az ellenzéki képviselők (Karácsony Gergely és Hiller István) a módosítás ellen tiltakozva sajtótájékoztatót tartottak, melyben a múzeumi törvény jelenlegi módosítását kulturális einstandként bélyegezték. Karácsony Gergely Hiller Istvánnal közösen a zárószavazás előtt módosító indítványt nyújtott be, mely szerint a köz- vagy magánszereplőhöz miniszteri döntés nyomán átkerülő műkincsek nem sérülhetnek, nem kerülhetnek a korábbinál rosszabb körülmények közé, miközben biztosítani kell azok tudományos kutathatóságukat is.

⁵ http://lsimon.blog.hu/2013/09/16/lathatatlan_mukincsek

⁶ http://index.hu/kultur/2013/10/07/a_szakma_retteg_hogy_kirabolhatjak_a_muzeumokat/

A módosítás szakmai felháborodást váltott ki, tiltakozott ellene többek között a Közgyűteményi és Közművelődési Dolgozók Szakszervezete. Közleményükben⁷ így kommentálták a módosítót:

„Az előterjesztés

1. ÖNKÉNYES, a szakmai alaptörvényünket senkivel nem egyeztetett módon, egyéni indítvánnyal dűlja fel,
2. TELJESEN FÖLÖSLEGES, hiszen eddig is rendben folytak a kölcsönzések,
3. MÉLTATLANUL és durván sérti azokat a szakembereket, akik az életüket a műkincsek gondozására fordítják, és értenek ehhez,
4. ROMBOLJA, ALÁÁSSA, FELHÍGÍTJA a képesítési követelmények törvényből való eltörlésével a kultúraközvetítő szakmák rangját és szakmaiságát,
5. VESZÉLYEZTETI a nemzeti műkincsvagyon értékes tárgyait,
6. VÉGREHAJTHATATLAN, és kétségbevonhatatlanul törvényszegésre készíteti a kistéleplések önkormányzatait.
7. azaz, úgy ROSSZ ÉS ÁRTALMAS, ahogyan van.

Nem tudjuk: miből gondolja két Fideszes országgyűlési képviselő, hogy ezer és ezer szakembernél jobban tudja, mit kell tenni a műkincsekkel és milyen feltételekkel kell kinevezni az intézmények vezetőit? Milyen alapon veszik semmiben szakmai civilszervezetek sorának a véleményét?”

A Magyar Régészeti Szövetség is kifejezte tiltakozását⁸, közleményükben számos szakmai szempontra felhívta a törvényhozók figyelmét. A Levegő Munkacsoport szintén közleményt⁹ adott ki, mely szerint a módosító veszélyezteti a közgyűtemények szakszerű kezelését és nemzeti örökség megóvását: „a muzeális intézményekről, nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szölo törvény módosítását célzó javaslat elfogadása esetén lényegében megszűnne a közgyűtemények vezetőinek felelőssége a jelenleg általuk gondozott nemzeti kulturális emléanyagért, és az az emberi erőforrások miniszterének hatásköre lenne”.

A fenti érvek szakpolitikai szempontok szerint szerveződnek, legfontosabb csomópontjuk a módosítás mögötti szakmai indok hiánya, legfontosabb veszélyforrásként pedig a közgyűtemények magántulajdonba kerülését azonosítják.

⁷ http://os.mti.hu/hirek/90552/a_kozgyujtemenyi_es_kozmuvelodesi_dolgozok_szakszervezetenek_kozlemenye

⁸ <http://regeszeti.org.hu/a-magyar-regesz-szovetseg-es-a-magyar-regeszeti-es-muveszettorteneti-tarsulat-nyilt-levele-a-muzealis-intezmenyekrol-szolo-torveny-tervezett-modositasa-kapcsan/>

⁹ http://www.levegő.hu/hirek/2013/09/most_a_kozgyujtemenyek_kerulnek-veszelybe

Konfliktusok

A kultúrpolitikai erőter vizsgálata során az elemzés célja a politikai relevanciával bíró konfliktusfelületek áttekintése, értelmezése. Az adott időszak kultúrpolitikai feszültségei közül az intézményvezetők kinevezésének kérdését állítottuk fókuszba.

Igazgatói pályázatok: Vígszínház és Operettszínház

A Vígszínház és a Budapesti Operettszínház igazgatói posztjára kiírt pályázatot eredménytelennek nyilvánította a Fővárosi Közgyűlés. Csomós Miklós, az oktatási és kulturális ügyekért felelős főpolgármester-helyettes tájékoztatása szerint a Vígszínház esetében azért mondott ki eredménytelenséget a közgyűlés, mert egyik pályázó sem érte el a bizottsági szakértők többségének igen szavazatát. A döntés zárt ülésen született meg, sajtóértesülések szerint a Fidesz Frakció foglalt állást a pályázatok érvénytelenítése mellett, a Szocialista Frakció pedig amellet, hogy válasszák meg az igazgatókat. Az új pályázatok kiírásáról a következő közgyűlésen, és várhatóan januárban születhet döntés a két színház vezetői posztjáról.

A Budapesti Operettszínház esetében a pályázat eredménytelenné nyilvánításához hozzájárulhatott, hogy a minisztérium veszi majd át az Operettet. A vezetői posztra Kerényi Miklós Gábor, a Budapesti Operettszínház jelenlegi igazgatója, Nagy Viktor rendező, Bozsó József színész, kulturális menedzser és Tokody Ilona operaénekes is pályázott.

A Vígszínház igazgatói pályázatait elbíráló szakmai bizottság három tagja voksolt Balázs Péter, és ugyancsak három tagja Eszenyi Enikő mellett. Eszenyi ellen ketten szavaztak, míg Balázs esetében ketten tartózkodtak. Eszenyi Enikő már közleményben¹⁰ jelezte, hogy újra pályázni fog: „Tudomásul veszem a Közgyűlés döntését. A társulat, a szakmai közvélemény és az Önök bizalma arra kötelez, hogy újra pályázzak. Úgy érzem, van hiteles elképzelésem a Vígszínház jövőjéről.”

Tüttő Kata MSZP-s önkormányzati képviselő a 168 Óra online-nak nyilatkozva közzétette, hogy Balázs Péter szeptember 4-én, az augusztus 26-i határidőn túl nyújtotta be pályázatához kapcsolódó üzleti tervet. A pályázat szerinte így érvénytelen, mivel hiánypótlás nem lehetséges. „A szakmai zsűri ezzel egyáltalán nem foglalkozott, pedig az én álláspontom szerint a pályázat így érvénytelen. Balázs Péter alappályázata ugyan tartalmaz egy üzleti tervnek nevezett részt, abban viszont szinte egyáltalán nincsenek számok”¹¹ – mondta az MSZP-s politikus.

Tüttő Kata szerint a szakmai zsűri jegyzőkönyvét végigolvasva kiderül, szinte senki nem tette szóvá a hiányzó üzleti tervet, egyáltalán nem merült fel, hogy érvényes-e a pályázat. A bizottság

¹⁰ <http://szinhaz.hu/szinhazi-hirek/53717-ezsenyi-eniko-ujra-indul-a-vigszinhazert-kozlemeny>

¹¹ <http://www.168ora.hu/arte/vigszinhaz-ervenytelen-balazs-peter-palyazata-118767.html>

szeptember 5-i ülésén a bizottságnak mindössze egyetlen tagja vetette föl, hogy nem tudta elolvasni Balázs 90 oldalas pályázatának egy nappal korábban beérkező gazdálkodási tervét. Tüttő szerint a jegyzőkönyv egyes részeiből kiderül, hogy a szakmai zsűri tagjai szakmailag nem foglalkoztak a pályázatokkal. A megszokott eljárás szerint a pályázatokat egyenként értékelnék a bizottság tagjai, a Vígszínház esetében viszont elmaradt az egyéni értékelés. A bizottság megszokott működéséről Tüttő Kata elmondta, hogy a bizottság mindig nyílt szavazással szokott állást foglalni, ez esetben azonban titkos szavazás zajlott.

A Népszava¹² megkereste Balázs Pétert, hogy megkérdezze: miért adta be késve üzleti tervét. Balázs szerint egy színház gazdasági életét kívülről nem lehet átlátni, csak feltételezéseket lehet tenni. Ő maga csak arra tudott támaszkodni, amit a Vígszínház a rendelkezésére bocsátott, és ezt kevésnek találta. Kérdésére, hogy a pályázatot ki lehet-e egészíteni, igen választ kapott, így utólag adta be a kérdéses anyagot. Az eredeti pályázatnak is része volt egy üzleti terv, az utólag benyújtott anyag mindössze annak a kiegészítése.

Horváth Csabát, a Fővárosi Közgyűlés Szocialista Frakciójának a vezetőjét szintén megszólaltatta a Népszava. Horváth a történeteket a József Attila Színház igazgatójának szakmai bizottsággal szembeni kinevezésével, illetve az Új Színház igazgatójának kinevezésével vetette össze. Felidézte, hogy a Vígszínház a Jóembert keresünk című darabjával idén a Pécsi Országos Színházi Találkozó győztese lett, véleménye szerint telt nézőterei indokolták volna, hogy a pályázatban is sikeres Eszenyi Enikő és társulata folytathassa.

"Azt gondoltam, hogy politikai számításból békén hagyják mind Eszenyi Enikőt, mind Kerényi Miklós Gábort. Ehhez képest érvénytelenítették mindkét pályázatot, és újakat fognak kiírni. Ha csak nem megfelelő pályázók lettek volna, akkor ezt tudomásul lehetne venni. De két olyan színházról és két olyan színházi vezetőről van szó, akik meglehetősen komoly teljesítményt tettek le az asztalra." mondta Horváth Csaba.¹³

Csomós Miklós főpolgármester-helyettes az Operettszínházzal kapcsolatban elmondta: Kerényi Miklós Gábor ugyan a szakmai bizottság támogatását megkapta, de mivel az Operettet állami irányítás alá kerül, az államnak nagyobb teret kell biztosítani a főigazgató kiválasztásában.

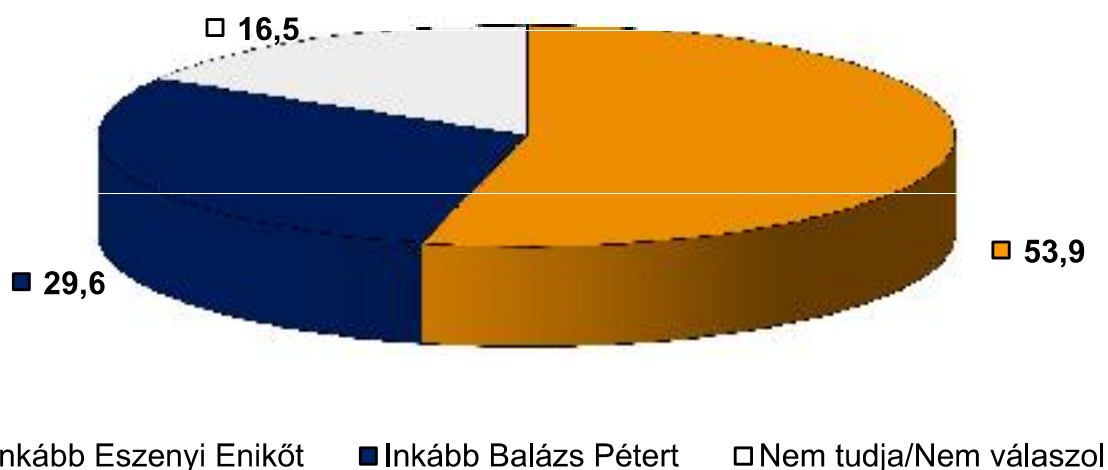
"Az Operettszínház átadás-átvétel előtt áll, az ügyben a fővárosnak és az Emberi Erőforrások Minisztériumának megállapodást kell kötnie. Elképzelhető, hogy ebben a helyzetben nem egyszerű dönteni" - nyilatkozott Kerényi Miklós Gábor az MTI-nek.¹⁴ Kerényi a kilenctagú szakmai bizottságtól öt igen szavazatot kapott. Kerényi szerint a Budapesti Operettszínház eredményei itthon és a nemzetközi színházi szcénában egyaránt kiemelkedőek, a társulat budapesti, vidéki és külföldi fellépéseivel együtt összesen 570 előadást tartott az előző évadban.

¹² <http://www.nepszava.hu/articles/article.php?id=680114>

¹³ <http://www.nepszava.hu/articles/article.php?id=680114>

¹⁴ <http://szinhaz.hu/szinhazi-hirek/53719-keror-nem-ert-varatlanul-a-dontes>

Ön inkább Eszenyi Enikőt, vagy inkább Balázs Pétert látná szívesen a Vígszínház igazgatójaként? (%)

adatfelvétel: 2013. szeptember 23-28

A Századvég szakpolitikai közvélemény-kutatásában kitért a Vígszínház igazgatói pályázatával kapcsolatos választói percepciók monitorozására. A megkérdezettek többsége, közel 54 százaléka Eszenyi Enikőt látná szívesebben igazgatóként, a Balázs Pétert támogatók aránya ennél számottevően kisebb, mindössze 30 százalék. A kérdésre a megkérdezettek 16 százaléka nem válaszolt, ami összefügghet a kérdés alacsony relevanciájával, a preferenciák eltitkolásával, vagy a válaszadó vélelmezett inkompetenciájával. Tekintve, hogy a Vígszínház igazgatói pozíciójának betöltése nem tekinthető egy kiterjedt, országos penetrációval bíró témának, illetve kulturális tematikájú problémaként eleve korlátozott érdeklődésre tarthat számot, a 16 százalékos arány meglepően alacsonynak tekinthető. A kérdésben vélhetően olyanok is állást foglaltak, akik a színház jelenlegi vezetéséről vagy pályáztatás folyamatáról nem rendelkeztek információval, ugyanakkor Eszenyi Enikő és Balázs Péter személyéről rendelkeztek előfeltevésekkel.

		Ön inkább Eszenyi Enikőt, vagy inkább Balázs Pétert látná szívesen a Vígszínház igazgatójaként?		
		Inkább Eszenyi Enikőt	Inkább Balázs Pétert	Nem tudja/Nem válaszol
Ön hová sorolná magát az alábbiak közül?	Baloldali	69,8%	24,1%	6,0%
	Középen áll	62,7%	24,5%	12,7%
	Jobboldali	43,2%	38,5%	18,4%
	Nem tudja	30,9%	29,1%	40,0%
	Nem válaszol	44,4%	31,1%	24,4%

		Ön inkább Eszenyi Enikőt, vagy inkább Balázs Pétert látná szívesen a Vígszínház igazgatójaként?		
		Inkább Eszenyi Enikőt	Inkább Balázs Pétert	Nem tudja/Nem válaszol
Ha most lennének a parlamenti választások, az alábbi pártok közül, Ön kire szavazna?	Fidesz-KDNP	48,3%	37,8%	13,9%
	Jobbik	45,0%	33,3%	21,7%
	LMP	69,6%	26,1%	4,3%
	MSZP	68,1%	29,8%	2,1%
	DK	74,1%	22,2%	3,7%
	Együtt 2014	76,5%	13,7%	9,8%
	Bizonytalan	58,1%	24,5%	17,5%
	Nem válaszol, nem menne el	40,0%	27,3%	32,7%

A válaszokat a pártpreferenciára vonatkozó adatokkal összevetve azt láthatjuk, hogy a Balázs Pétert preferálók legnagyobb arányban a Fidesz szavazótáborán belül vannak, a Fidesz támogatóinak 37 százaléka, az Együtt 2014 szimpatizánsainak ugyanakkor mindössze 13 százaléka részesítette előnyben. Figyelemreméltó, hogy még a Fidesz-szimpatizánsok között is többségben vannak azok, akik a jelenlegi igazgató mellett foglaltak állást. A legkevésbé tájékozottak a Jobbik támogatói és a pártpreferenciájukat titkoló vagy politikailag inaktív válaszadók voltak.

Az eredmények értelmezése két kérdést is felvet: egyrészt hogy mennyire beazonosítható a választók számára az igazgatói pozícióra pályázó művészek vélt vagy valós politikai preferenciája, azaz mennyire kötik őket egy-egy politikai oldalhoz. Ugyanakkor az is kérdéses, hogy ez a vélelmezett pártpreferencia, amit a művészeknek tulajdonítanak, mennyiben befolyásolja az adott kérdésben (igazgatói pozíció) a válaszadást: mennyire számít a választó számára ennek a kérdésnek a megítélésében a művészi teljesítmény és mennyiben a politikai lojalitás?

A válaszadási trendet megfigyelve azt láthatjuk, hogy a válaszadók vélhetően tudják azonosítani az igazgatói pályázat politikai háttérét, mind a pártpreferenciák, mind a politikai oldalak szerint érezhető egy enyhe eltolódás, de nem rajzolja újra teljesen a szóban forgó művészek alkalmasságának megítélését. Az összes lehetséges összevetés azt mutatja, hogy a válaszadók egyértelműen Eszenyi Enikőt preferálják Balázs Péterrel szemben.

A közvélemény-kutatási eredményekkel összhangban van az is, hogy a Facebook-on is csoportot indítottak annak érdekében, hogy a következő öt évben is Eszenyi vezethesse a Vígszínházat. A csoporthoz, melynek tagjai aláírásgyűjtést szerveznek és petíciót indítottak, már több, mint 8 ezren csatlakoztak.

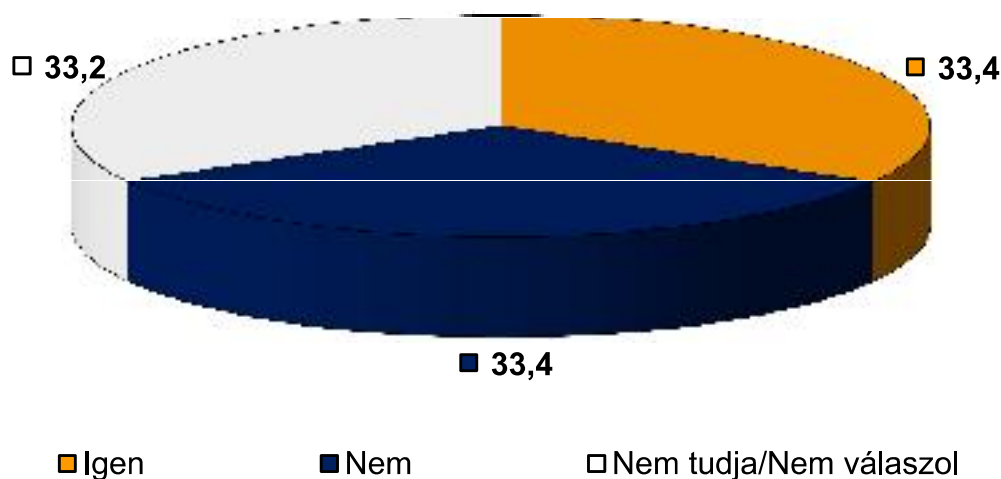
Nemzeti Színház

A Nemzeti Színház új igazgatójának kinevezése változatlanul az egyik legjelentősebb, legnagyobb penetrációval bíró konfliktusfelülete a kultúrpolitikai erőternek. A Magyar Művészeti Akadémia és a Nemzeti Színház olyan szimbolikus felületévé vált a kultúrharcos logikán alapuló vitáknak, mely megjeleníti és illusztrálja a kormányzatot érő kritikák természetét. A Nemzeti igazgatói posztja körül kialakult polémia a megelőző időszakot vizsgáló elemzés részleteiben is bemutatta, a vonatkozó időszakban a vita utóéletét, továbbá annak választói megítélését elemezzük, külön kitérve az augusztusban István, a király Alföldi-féle rendezésére, illetve a nemzetközi kitekintés részeként a Burgtheater vezetésével kialakult párbeszédre.

Figyelemre méltó közvélemény-kutatási eredmények születtek az új igazgató kinevezésével kapcsolatban. Az erőteljes sajtóvisszhang ellenére alapvetően eldöntetlen Vidnyánszky személyének és az általa képviselt új Nemzeti koncepciójának megítélése. A szeptemberi

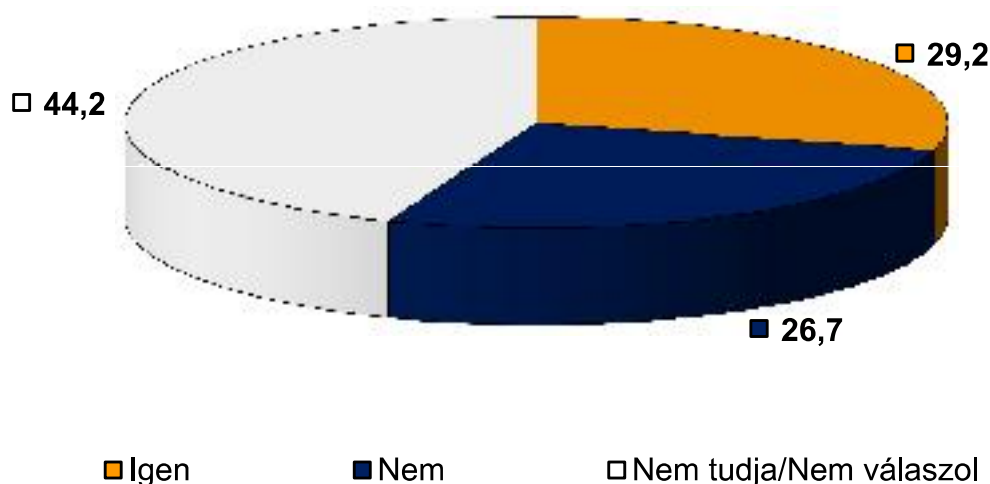
mérések szerint a válaszadók egyharmada egyetértett kinevezésével, egyharmada elutasította, egyharmada pedig nem formált véleményt a kérdésben. A politikai tagoltságra vonatkozó adatokkal összevetve azt láthatjuk, hogy támogató és az elutasító válaszok közötti különbség a politikai hovatartozástól függően változik. Jobboldalon kétszer annyian támogatják, mint ahányan elutasítják, a baloldalon pedig fordítva. Az önmagukat a bal-jobb skálán elhelyező válaszadók 20-30 százaléka nem formált véleményt a kérdésben, míg a bizonytalanok esetében ennél jóval nagyobb arányban 50 százalék felett nem válaszoltak. Ez utalhat arra, hogy a Nemzeti Színház ügyének megítélése változatlanul ideológiai töltetű maradt, a politikai hovatartozás jelent igazodási pontot a választók számára a szakpolitikai kérdésekről való tájékozódásban és véleményformálásban. A korcsoportonkénti bontás változatlan képet mutat: a 18-29 év közötti korosztályból támogatták a legtöbben Vidnyánszky kinevezését, a válaszadók 40 százaléka egyetértett vele. Az eredmények egyik lehetséges magyarázataként elfogadhatjuk, hogy a fiatalok kulturális preferenciái rugalmasabbak az idősebb korosztályokénál, ezért képesek nyitottabban és befogadóan közelíteni a saját ízlésüktől akár eltérő kulturális felfogásokhoz is.

Egyetért Vidnyánszky Attila igazgatói kinevezésével a Nemzeti Színházban? (%)

adatfelvétel: 2013. szeptember

**Egyetért-e Vidnyánszky Attila igazgatói kinevezésével a
Nemzeti Színházban? (%)**

adatfelvétel: 2013. június

		Egyetért Vidnyánszky Attila igazgatói kinevezésével a Nemzeti Színházban?		
		Igen	Nem	Nem tudja/Nem válaszol
Ön hová sorolná magát az alábbiak közül?	Baloldali	21,7%	58,3%	20,0%
	Középen áll	32,2%	34,1%	33,8%
	Jobboldali	50,0%	23,1%	26,9%
	Nem tudja	12,7%	30,9%	56,4%
	Nem válaszol	22,5%	27,0%	50,6%

		Egyetért Vidnyánszky Attila igazgatói kinevezésével a Nemzeti Színházban?		
		Igen	Nem	Nem tudja/Nem válaszol

Kor	18-29 éves	42,2%	27,9%	29,9%
	30-39 éves	32,9%	44,3%	22,8%
	40-49 éves	26,0%	38,6%	35,4%
	50-59 éves	29,1%	32,6%	38,3%
	60+ éves	34,8%	26,9%	38,3%

adatfelvétel: 2013. szeptember

István, a király

Augusztus 20-án, harminc év után új hangszerelésben, Alföldi Róbert rendezésében mutatták be az István, a király című rockoperát. A rendező és a darab kombinációja már önmagában ahhoz vezetett, hogy a meghatározó véleményformálók jobb- és baloldalon egyaránt az előadás megtekintése nélkül is esztétikai ítéletet hoztak. Alföldi feldolgozását ugyanis nem a színházkritika szempontjai, az ízléskérdések, a történelmi hűség problémája, a harminc évvel ezelőtti ősbemutató legendájához való viszony felől lehet helyesen értelmezni. Még akkor sem, ha ezek a szempontok mind megjelennek a rendezést övező közéleti vitákban. Létezik egy hasonlóan legitim logika: Alföldi rendezése a kulturkampf előfeltevései alapján válik értelmezhetővé.

A politikai kérdések kulturális átértelmezése, és ennek megfordítása, azaz a kultúra harci tereppé változtatása hasonlóan a politikai ütközetekhez, duális logikát követelve, a „mi” és az „ők” szembeállítására épül. A reakció-progresszió, az európai-ázsiai, a modern-elmaradott szembeállításnak a polgári radikálisok által „kidolgozott” mintegy százszázéves hagyománya ma is eleven és megtermékenyítő módon hatja át a politikai kultúra peremfeltételeit övező vitákat. A baloldal a kormányzat intézkedéseit rendre a demokrácia-vita és a kultúrpolitika előfeltevéseire is lefordítja, amellet érvelve, hogy azok a tekintélyelvűség legrosszabb hagyományait támasztják fel, ami ellen minden demokratának kötelessége fellépnie. Ennek a demokráciaféltő kritikai hangnak megtalálhatóak a rezonensei a kultúra szűkebb világában is: a nemzetközi szintén gyakorolt értelmiségi panasz-kultúra, mely a fasizálódó Magyarországra hívja fel a figyelmet, a kulturkampf előfeltevéseit elfogadva értelmezhető.

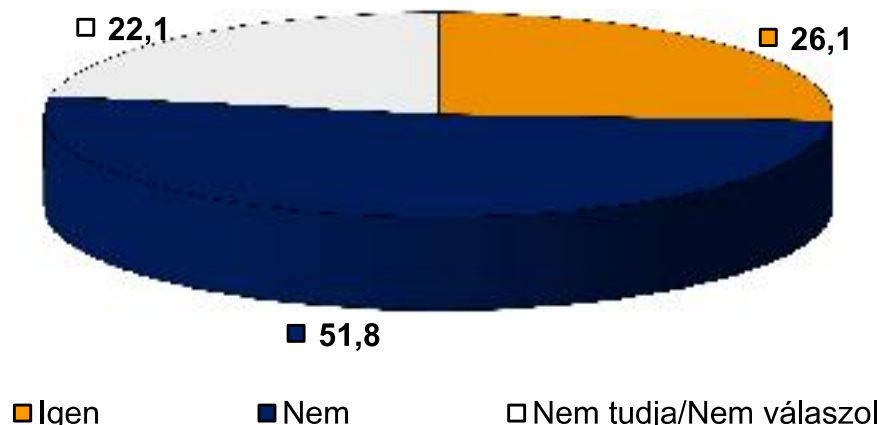
S hogy mennyire is rezonál a színházértő és nemértő publikum egyaránt a kultúrharci szempontjaira, jól mutatja, hogy egyfelől Alföldi ma kétségtelenül „zászló” a baloldal számára, önértelmezése szerint merészen mutatva fel a politikai közösség igazságát, másfelől inger a jobboldal számára, hogy az ne hagyja veszni, hanem egyenesen védje meg a maga értékeit, nézőpontját és morális tartását az értékrealista nihilizmus újabb és újabb támadásaival

szemben. Vagyis, ha a kultúrharc logikája felől nézzünk rá a kérdésre, az egymással szembenálló kulturális elitek értéküzdelmek figyelhetőek meg.

Az is legitim politikai álláspont azonban, amely a kultúrharc helyét az elit körében jelölve ki tulajdonképpen a kultúrharcon kívül áll, mivel a szimbolikus kérdések és értékviták kevésbé szolgálják a szavazatmaximalizálást. Ezt igazolja, hogy az ellenzék kulturális eszközökkel és vitákkal minden ilyen irányú erőfeszítése ellenére sem tudja megfordítani a választási csata előjeleit. Emellett az is megfontolandó szempont, hogy bárki, bármilyen módon nyúl is hozzá egy gondolathoz, ezzel a gesztussal, az odafordulással és fókuszba állítással egyúttal tovább is élteti magát a problémát. Ebből a nézőpontból nem feltétlenül egy rockoperából és a hozzá fűződő kritikátlan viszonyból ered egy politikai közösség egysége és integritása, azaz nemcsak visszafelé, a posztromantika, hanem előre felé, a hagyományok szabad újraértelmezése felé is vezet út. Tehát a kultúrkampfort a kulturális elit körein belülre utaló magatartás komoly politikai racionalitással bír, különösen ha egy centrális politikai erőter kialakítása a kijelölt a politikai motívum.

A választói percepciók is igazolják ezt a stratégiát. A megkérdezettek többsége szerint az Alföldi-féle rendezés nem sérti a nemzeti büszkeséget. Fele ennyien voltak azok a válaszadók, akik szerint sérti, és hasonló arányban azok, akik nem tudtak vagy nem akartak válaszolni. Pártpreferenciától függetlenül, minden párt támogatói között többségben voltak azok a válaszadók, akik szerint a rendezés nem sérti a magyarságtudatot, a kormánypártok és a Jobbik támogatói esetében 30 százalék fölött volt azoknak az aránya, akik sértőnek találták a legendás rockopera újrendezését.

Ön szerint sérti-e az István, a király Alföldi Róbert-féle rendezése a nemzeti büszkeséget? (%)

adatfelvétel: 2013. szeptember

		Ön szerint sérti-e az István, a király Alföldi Róbert-féle rendezése a nemzeti büszkeséget?		
Ha most lennének a parlamenti választások, az alábbi pártok közül, Ön kire szavazna?		Igen	Nem	Nem tudja/Nem válaszol
	Fidesz-KDNP	35,9%	45,9%	18,1%
	Jobbik	36,1%	44,3%	19,7%
	LMP	4,3%	78,3%	17,4%
	MSZP	16,7%	70,8%	12,5%
	DK	23,1%	73,1%	3,8%
	Együtt 2014	13,5%	69,2%	17,3%
	Bizonytalan	20,5%	54,1%	25,3%
	Nem válaszol, nem menne el	25,7%	37,6%	36,7%

Burgtheater

Nem fogadta el a Nemzeti Színház meghívását az osztrák Burgtheater igazgatója. "Nem megyünk Magyarországra!" – írja nyílt levelében Matthias Hartmann igazgató a Nemzeti Színház meghívására reagálva. A Nemzeti vendégjátéokra hívta az osztrák színházat a jövő év elején rendezendő első nemzetközi fesztiváljára.

"Tapasztalataink a jelenlegi magyar kormány kultúrpolitikusaival, többek között Balog Zoltán miniszterrel, továbbá Vidnyánszky Attilával azt mutatják, hogy ezek a személyek találkozóinkat utóbb gyakran más színben tüntetik fel, mint ahogyan azok valójában lezajlottak. Nem akarjuk hagyni, hogy a Burgtheater kiváló renoméját veszélyeztessék azzal, ahogyan a magyarországi kultúrpolitika hírnevén igyekeznek kiköszörölni a csorbákat. Ezért meghívásukat nem fogadjuk el" – olvasható a Népszabadság online magyar fordításában.¹⁵

"Ennek ellenére a Burgtheater szeretné folytatni a vitát Magyarország kultúrpolitikájának fejlődése érdekében, és ebbe a szakmai diskurzusba igyekszik minél több szempontot bevonni. Ez

¹⁵ http://nol.hu/kult/vidnyanszky_hivta_a_burgtheatert__de_neki_nem_jonnek?ref=sso

a jelen helyzetben könnyebben kivitelezhető Bécsben, mint Budapesten" - fogalmaz Matthias Hartmann igazgató.

Hartmann februárban hat ismert osztrák művésszel együtt nyílt levelet intézett Balog Zoltánhoz, melyben a kultúra szabadságának garantálását követelték. A levélre reagálva a miniszter találkozóra hívta a Burgtheater igazgatóját, melyen Vidnyánszky Attila is részt vett. A Nemzeti Színház és a Burgtheater jelenlegi levélváltását a minisztérium nem kommentálta.

A Nemzeti a Népszabadság megkeresésére a következőképpen kommentálta Hartmann levelét:

„A Nemzeti Színház jövő év elejére tervezett nemzetközi fesztiváljára már elfogadta a meghívást a szentpétervári Alekszandrinszkij Színház, amelynek igazgatója-művészeti vezetője Valerij Fokin. Ez Oroszország egyik legrégebbi és legjelentősebb színháza. Itt lesz Budapesten a Moszkvai Művész Színház, amelyet Sztanyiszlavszkij alapított, jelenleg Oleg Tabakov az igazgatója. Fesztiválunkon fog szerepelni a Bukaresti Nemzeti Színház, a Varsói Nemzeti Színház, az Újvidéki Nemzeti Színház, a Ljubljana-i Nemzeti Színház és az oslói Nemzeti Színház egy-egy előadása is. Egy sor további színházzal állunk tárgyalásban. A Nemzeti – szemben a Burgtheater mai közleményében hangsúlyozott „vita” helyett – az együttműködés, a kulturális párbeszéd szellemében szervezi fesztiválját. Továbbra is fenntartjuk a bécsi Burgtheaternek szóló meghívásunkat. A jövő évre tervezett nemzetközi fesztivál szándéka, hogy erősítse Magyarország jelenlétét a nemzetközi színházi életben, erre a hazai színházi szakmának égető szüksége van. A Nemzeti meggyőződése, hogy a magyar színházak művészi teljesítménye megállja a helyét nemzetközi összevetésben is.”¹⁶

Október 12-13-án konferenciával ünnepelte fennállásának 125. évfordulóját a Burgtheater, melynek vitaindító előadását Alföldi Róbert tartotta. Alföldi többek között azt a kérdést vetette fel¹⁷, hogy létezik-e Magyarországon művészi szabadság. Alföldi a mai magyarországi állapotokról szólva elmondta: "Manapság Magyarországon a független értelmiségiként való létezés lassan egyet jelent a hazaárulással, más szemszögből, ami talán még rosszabb, az elkárhozással. A kritikai gondolkodás, a kérdezés, a figyelem a társadalom állapotára, a történelmünkkel való elkerülhetetlen szembenézés, vállalása önmagunknak - mindez keresztényietlen, gyáva, perverz, dekadens, provokáló művészi és értelmiségi, sőt állampolgári viselkedésnek minősül, és ezért inkább csak eltűrhető, de nem elfogadott."

Alföldi kihasználta a lehetőséget a magyar színházi szféra értékelésére is: "Ma Magyarországon kétféle színházi szövetség van, egy liberálisnak és baloldalinak kikiáltott, és egy vállaltan konzervatív, jobboldali színházi szövetség, ami teljes körű hatalmat gyakorol a magyar színházi szakmán. Gondolkodás- és ízlésigazodást vár el a hatalom a színházi alkotóktól. Gondolkodás- és ízlésigazodást, egyféle, keresztényi világképet, a nemzet megmaradása szempontjából hasznos

¹⁶ http://nol.hu/kult/a_nemzeti_az_egyuttmukodes_neveben_olvas_be_a_burnak

¹⁷ <http://7ora7.hu/hirek/alfoldi-robert-elveszett-szabadsagrol-es-a-remeny-szinhazanak-lelektanarol-a-burgtheater-konferenciajan>

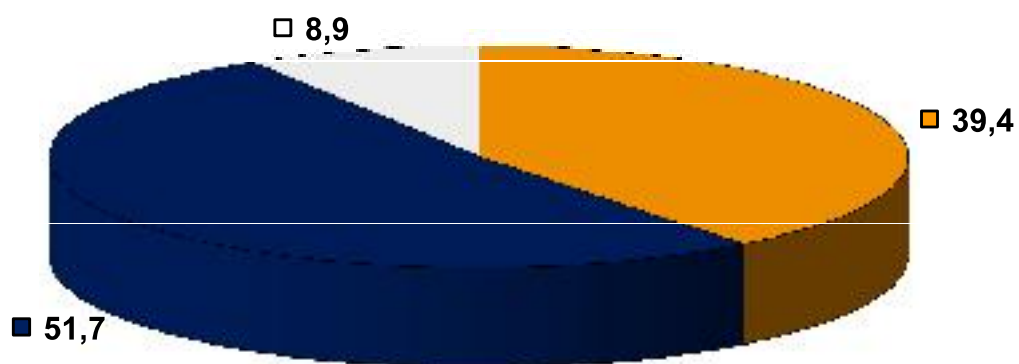
művészetet, a jelenleg regnáló politikai hatalomhoz való kritikátlan hűséget, a remény színházát, a csak pozitívan nyilatkozó színházi kritikát várja el a hatalom jelenleg a magyar színházművészettől. És a színházak felszentelését, ami megtörtént a Nemzeti Színház esetében."

A fenti idézetek rámutatnak, hogy a nemzetközi kontextusban megjelenő érvrendszer rendre hasonló természetű: a jelenlegi kormányzat autoriter, antidemokratikus voltát hívatott bizonyítani. A demokratikus elkötelezettség megkérdőjelezése a belpolitikai erőterben is rendre megjelenik, ugyanakkor nem bír akkora mozgósító erővel, mint a nemzetközi közvélemény esetében. Ezt a tendenciát a kormányzati kultúrpolitikával szembehelyezkedő megszólalók újra és újra kihasználják, ugyanakkor ezekkel az érvekkel szemben jelenleg nem jelenik meg a kormányzat eszköztárában működőképes válasz. Míg a gazdasági természetű kérdésekben sorozatosan felvállal konfliktusokat a nemzetközi közvélemény ingerküszöbét elérő kérdésekben, a kulturális viták esetében a háttérbe húzódás a jellemző. Ha figyelembe vesszük, hogy a szavazatmaximalizálás elve a kampányidőszak legfőbb mozgatórugója, racionális stratégiának tekinthető a szimbolikus kérdések elitvitává minősítése.

Intézményvezetők kinevezése: választói percepciók

A vizsgált és a megelőző időszakokban az intézményvezetők kinevezése vált az egyik legerősebb konfliktusképző felületté, mely illusztrálta kultúrpolitikai relevanciájú feszültségeket, a kormányzat gyakorlatával szemben megjelenő kritikákat. A Századvég szakpolitikai közvélemény-kutatásában az intézményvezetők megválasztási módjának vizsgálatára is kitért. A júniusi eredményekkel összevetve azt láthatjuk, hogy a választói percepciók a kormányzati gyakorlat pozitívabb megítélésének irányába mozdultak el: míg júniusban mindössze a válaszadók 15 százaléka ítélte meg úgy, hogy az intézményvezetőket művészi teljesítményük alapján nevezik ki, addig a szeptemberi mérések szerint a válaszadók 40 százaléka tartotta a kinevezések elsődleges szempontjának a művészi alkalmasságot. A szakmai szempontok komplexitását nem feltétlenül mérlegelve, a közvéleményben erősen él egy politikai nyomástól függetlennek vélt pályázati rendszer igénye. Az intézményvezetők kinevezésének motivációjára vonatkozó válaszok változása tehát egyértelműen kedvező tendenciaként értékelhető.

**Ön szerint a kulturális intézmények vezetőit inkább művészi
alkalmasságuk vagy inkább politikai elkötelezettségük alapján
nevezik ki? (%)**

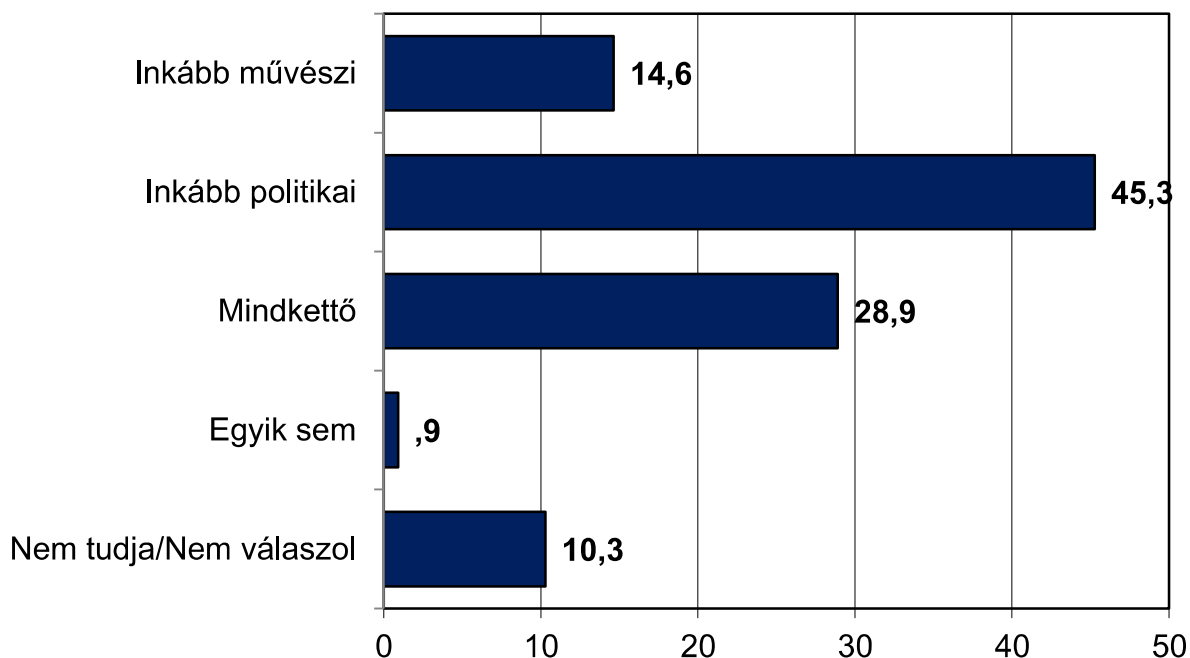

■ Inkább művészi alkalmasságuk
□ Nem tudja/Nem válaszol

■ Inkább politikai elkötelezettségük alapján

adatfelvétel: 2013. szeptember

Ön szerint a kulturális intézmények vezetőit inkább művészi alkalmasságuk vagy inkább politikai elkötelezettségük alapján nevezik ki? (%)

adatfelvétel: 2013. június

Plakátbotrány

Az osztrák kulturális élet a Burgtheater szerepvállalása mellett egy másik konfliktusfelületet is nyitott a magyar kormányzat felé. Egy bécsi művész, Marika Schmiedt Linzben kiállított plakátjain az európai országok romapolitikájának kudarcát dolgozta fel, a plakátok között pedig megjelentek a magyar romapolitikát érintő alkotások is. Alkotásai először szabadtéri installációként, egy linzi belvárosi építkezés kerítésén kerültek bemutatásra. Erre reagálva Eva Maria Barki magyar származású ügyvéd az ügyészséghez fordult az általa gyűlöletkeltőnek értékelt alkotások miatt. A kiállított plakátok közül néhány napon belül megrongálták, de a szabadtéri installációt végső soron osztrák rendőrök számolták fel, mivel a plakátokat fasiszta propagandának vélték. A rendőrség utóbb beismerte tévedését és bocsánatot kért. Linz vezetése a közönséget és az alkotót azzal kárpótolvá úgy döntött, hogy ősszel a város prominens kiállítóhelyének számító régi városházán állítja ki a plakátokat, kerítésszerű installációként.

Magyarország bécsi nagykövete a kiállítás miatt az osztrák államfőhöz fordult tiltakozásával, továbbá az Index értesülései szerint¹⁸ felvette a kapcsolatot az osztrák külügy-, belügy- és kulturális minisztert, valamint Felső-Ausztria tartományfőnökét is. Az ügy kapcsán az Indexnek nyilatkozott Linz alpolgármestere, Klaus Luger, aki kiemelte: a kiállítás nem Magyarországról szól. Álláspontja szerint egy kisebbség helyzetének művészi ábrázolását nem szabad az adott ország kritikájának tekinteni, és ezért számára értelmezhetetlen a magyar nagykövet reakciója. Luger azt nyilatkozta, hogy a többi érintett ország közül egy se tiltakozott. Az Index kérdésére a nagykövet tiltakozására a következőképpen reagált Schmiedt: „Hát, ez nem az én bajom, hanem a maguké, magyaroké”. Az ismertetett konfliktus értelmezése nehezen választható el a korábban bemutatott hasonló természetű ügyektől, így megkérdőjelezhető az a sajtóban elterjedt interpretáció, mely a magyar nagykövet viselkedését túlzott reakcióként bélyegezte.

¹⁸ http://index.hu/kultur/2013/10/08/az_orbanos_ciganyszalami_es_a_rasszista_provokacio/

forrás:

http://index.hu/kultur/2013/10/08/az_orbanos_ciganyszalami_es_a_rasszista_provokacio/